

A tisztánlátás érdekében:

„Audiatur et altera pars!”

„A zsákutca vége...” címmel interjú-köteg jelent meg e lap júniusi számának hasábjain Tóth Anna tollából, melynek sorában szinte „mindenki” megszólalhatott, csak a „vádlott” nem, aki talán mégis a legtöbbet tudja – s nem olvasmányaiából – a jelenlegi Filharmóniáról, az ÁHZ és az Állami Énekhar sorának rosszra fordulásáról –, az utóbbi három évben. Azaz azokról az eseményekről és összefüggésekről, amelyek a mostani helyzet kialakulásához vezettek. Engedtessek meg tehát, hogy a Nemzeti Filharmónia „még” hivatalban lévő igazgatója is kifejthesse – öncenzúra nélküli – álláspontját.

Kezdem azzal, hogy amikor 1993. december 1-jével kineveztek a Filharmónia igazgatójává, első feladatomban tekintettem, hogy az ÁHZ belső helyzetét megismerjem és tisztázuk a szándékokat. Találkozáván az ÁHZ intendánsával és a zenekari bizottság tagjaival, azt kérdeztem, mit kíván az ÁHZ? Önállósulni vagy a Filharmónia keretein belül maradni? Mert én aszerint cselekszem. A válasz az volt: igaz, az ÁHZ már korábban is többször fontolgatta a kiválást, de az adott helyzetben a Fesztiválzenekarral való nyílt versenyben a Filharmónia váderyője nélkül veszély fenyegetné. Tehát a maradás mellett döntöttek és én – lehetőségeim szűk határain belül – igyekeztem mindent elkövetni az ÁHZ belső önállóságáért. Szinte minden kívánságot teljesítettem, ideértve a külön menedzser és szerkesztő szerződését, valamint több mint 60 művész számára az „NN-életbiztosítást” is. Véltőleg motiválhatta az ÁHZ illetén döntését az is, hogy tagjai másfél évvel korábban az MDF vezette kormány és Kupa Mihály jóvoltából közel 100%-os béremelésben részesültek, s az ígérvény, miszerint az elkövetkező években inflációkövető bércorrekcióra is sor kerül...

Aztán 1994-ben kiderült, miután az év tavaszán Mádl Ferenc miniszter úr segítségével Boross Péter miniszterelnök úrnál járunk Kobayashival az élen, hogy legfeljebb egyszeri külön támogatást kaphatunk – beleértve bizonyos beszerzéseket is – 50 millió Ft értékben. Ebből hangszereket és hangszerszállító autót vásároltunk az ÁHZ-nak és 1994 karácsonyán plusz 1 havi bért adhattunk az ÁHZ művészeinek és az Énekhar tagjainak is.

1994 őszén azonban – a kormányváltást követően – különös dolgok történtek. Még 1992 decemberében Bozay Attila igazgatóként főzeneigazgatóvá nevezte ki Kobayashi Ken-ichit, ami egyben azt jelentette, hogy minden esztendő végén megállapodásba foglaltuk a következő időszak programját. Az egész

ügyet az ÁHZ zenekari bizottsága tárgyalta meg vele az intendáns lakásán, nekem csak az aláírás kötelezettsége jutott. Ám közben az ÁHZ bizonyos körei – nevetek is mondhatnék – és a Minisztérium művészeti ügyekben illetékes helyettes államtitkára a hátam mögött, tudtomon kívül tárgyalásokat folytattak arról, hogy egy, a liberális körökhöz közel álló karmestert hoznának a zenekarhoz – művészi vezetőnek. Ez a terv azonban meghiúsult. Kobayashi maradt. Ebből aztán – mint ismeretes – nagy ribillió kerekedett. De most ezt nem részletezem, majd egy másik alkalommal, megfelelő írásos dokumentumokkal. – Mindenesetre ettől a pillanattól kezdve állandósult a bizalmatlanság a Minisztérium és a Filharmónia, úgy is mondhatnám, az igazgató és a minisztériumi vezetés között.

Mindezek nyomán és következtében egyrészt sem az ÁHZ, sem az Énekhar bére négy éven át nem változott, pedig számos esetben kértem írásban és szóban a Minisztérium vezetőit erre. (Csak az idén a minden közalkalmazottat érintő 17%-os keresetnövekedés címen kaphatott mindenki béremelést!)

Másrészt: a Filharmónia költségvetési támogatása 3 éve nominálisan ugyanannyi, az év végén összesíthető teljes költségvetési támogatás összege pedig a következőképpen alakult: 1994 – (az MDF kormányzat utolsó éve) 325 millió Ft, 1995: 316 millió Ft, 1996: 303 millió Ft. 1994-hez viszonyítva tehát 22 milliós csökkenés 1996-ban, miközben 28-30%-os infláció terhelte éppen a dologi kiadásokat. Nem kell hozzá közgazdásznak lenni, csak józan parasztszettel kell gondolkodni, hogy rájöjjön bárki a tudatos ellehetetlenítés tendenciájára. Ez a szent igazság, aki mást mond, nem mond igazat.

Természetesen mindezek együtt a belső feszültségek fokozódásához vezettek, szembekeverült az ÁHZ és a Filharmónia hangversenyrendezése, az ÁHZ és az Énekhar, az Énekhar és a hangversenyrendezés, Budapest és vidék., S miután ez így alakult, megjelent a Minisztérium végtelen magabiztossággal – mondván: ez tarthatatlan. Sőt rátett egy lapáttal: Divide et impera. És aztán kiderült, hogy a Filharmónia fizetésképtelen... Majd megérkezett – a kultúra támogatásának érdekében az M. és SzM Alapítvány szent ajándéka – a „villanyoltás”. Jobban ezt tervezni sem lehetett volna... Tisztelet Tóth Anna eszének, aki az „Ásó, kapa, nagyharang” c. interjújában rákérdezett a szándékosság vétségére. Igen – ez vélhetőleg mind nyilvánvalóan történt meg – a sajtókampanyál és különféle rágalmaszásokkal tetézve. Hiszen aki egy kicsit is ért ehhez a szakmához, tudhatja, hogy 300 millió forintból – a saját bevételeket is hozzávéve – nem lehet egy 116

tagú hangversenyzenekart és egy 82 tagú hivatásos kórust fenntartani, ellátni és közben 1200-nál több hangversenyt rendezni a fővárosban és szerte az országban... – miközben a 300 millióból 85 milliót fizettünk vissza évente a TB-nek, amikor a Rádió Zenekara és Ének-kara, valamint Gyermekkara 1997-ben 408 millió Ft-ot kapott az állami költségvetésből.

Összefoglalva – az elmúlt 3 esztendő bőven elegendő lett volna a Nemzeti Filharmónia korszerűsítésére, ha a Művelődési Minisztériumban megfelelő felkészült – a művészetek értő és az intézmények tevékenységét ismerő szakemberek – s nem egymást váltó „magán-szorgalmú” aktívák – dolgoznának és dolgoztak volna, akik partnernek tekintenek és tekintették volna a Filharmónia vezetését, s nem az Aczél-korszakra emlékeztető „felsőbbrendű” vezetési stílusban képzelték volna és képzelnék el „alattvalóik” fejbölgőgató együttműködését.

Dr. Tóthpál József

*

Kovács Géza úrnak
a Magyar Szimfonikus Zenekarok
Szövetsége Elnökségi Tagjának

Igen Tisztelt Uram!

Abban a reményben fordulok Önhöz jelen levelemmel, melynek – helyreigazítási kérelem gyanánt is – teljes és szó szerint közlését kérem a „Zenekar” című lapban, hogy az „audiatur et altera pars” elv érvényre jutását elősegítvén tisztább képet alakíthatok ki a magyar zenekari közvéleményben a Rádiózenekarról és annak bizonyos belső ügyeiről, az Ön személye garanciát jelent számomra a korrekt és elfogulatlan tájékoztatást illetően.

Amit lényegesnek tartok leszögezni: pillanatnyilag nem saját jó hírnevemhez fűződő jogaim érvényesítését tartom a legfontosabbnak – bár azt is minden módon védeni kívánom, sokkal lényegesebbnek vélem, hogy tárgyilagos mederbe tereljük a „Zenekar” folyóirat a Rádiózenekar és személyem felé irányuló, egyre kitiűntetőbb figyelmét, a hozzám érkező visszajelzések (fenntartónk oldaláról, más zenekarok részéről) egy olyan helyzetről vélnék tájékozódni, mely, remélem, távolról sem olyan súlyos, mint amilyennek tűnhet, – ha, ahogy esetünkben is történt – kellő szakértelemmel vázolják fel.

Eddigi működésemről röviden: egy minden pályázati feltételt kiálló menedzser igazgatót (Közgazdasági végzettség, zenei menedzsermúlt, kitűnő tárgyalási készség, pompás, kreatív ötletek, adekvát image, stb.) követtem funkciójában – tőle az akkori Zenekari Tanács elnöke perben – haragban vált el. Saját kezdeményezésemre e pozíció elfoglalásának felté-

teléül szabtam, hogy titkos, bizalmi szavazással a Zenekar tagsága nyilvánítson véleményt arról, hogy 23 évi szakszervezeti érdekképviseleti munkám ismeretében alkalmasnak vél-e a poszt betöltésére.

Erre a lépésre senki nem kötelezett – kötelezhetett, ez a pozíció nem választott, a fenntartó nevezi ki, az általa munkáltatottak irányítására, leváltani is ő jogosult, megfelelő feyelmi szempontok stb. figyelembevételével.

Ezt megelőzően csak azért nem lettem az első Zenekari Tanács (ZT) elnöke, mert döntő többségű rám eső szavazat ellenére úgy gondoltam, hogy helyet adok friss, új erőknak, magam pedig szakszervezeti oldalról támogatom az új testületet.

Eleve tisztában voltam azzal, hogy új munkám, a zenekar adminisztratív vezetése szükségesszerűen népszerűség-csökkenéshez vezet majd, hiszen e funkció betöltőjének dolga, hogy a zenekar hosszú távú érdekeit érvényesítse, időnként szembeszálljon az egyes tag pillanatnyi érdekeivel, amelyet az, persze személyes sértésnek tekint és érthető, emberi módon megpróbál közüggé nemesítve megtorolni. Ilyesféle konfrontáció előbb-utóbb majd mindenkiel bekövetkezik, hiszen a zenekari tagok nagy része érdekelt – természetes módon – hangszerek, hangszertervezők adásvételében, elvárja, hogy eladóként számításba jöjjen, (megoldás: belső tag – kereskedőtől nem, legfeljebb gyártótól – pl. kitűnő, olcsó hangszerládaikat veszünk) valamint egyéni, ill. kiscsoportos, a nagyzenekarinnál lényegesen jobban jövedelmező haknikban, turnékban, melyek elkerülhetetlenül ütköznek fontos zenekari elfoglaltságokkal. Létezik ezenkívül ki nem élt hatalomvágy, szakmai gőg (hogyan mer egy tisztviselő, egy hivatalnok művészek elfoglaltságába beleszólni, stb.) és hát persze, sokszor tényleg nem megy, nem mehet úgy minden, ahogy szeretnénk, – szeretném, s ilyenkor a közvetlen vezetőre hárul a puffér nemes feladata, ő testesíti meg a közszellem fenntartásához oly fontos ellenség-képet. Világos, hogy csak idő kérdése, hogy mikor látja meg az elégedetlenek egyre növekvő táborra a kellő lélektani pillanatot a füstbomba felrobbantására. Addig is jó szolgálatot tesz egy kis suttagó propaganda, egy-két jó gondolat don Bartolo áriájából. Az „igazság órája” egy – valóban elég nehéz, de nem elviselhetetlen- turnén adódott, olyan nehézségek közepette, melyeknél korábban akárhányan már jelebbeket is leküzdöttünk. Két éjszakai gyűlésen – egyikre sem hívtak meg, nehogy „már megint kimagyarazzam magam” – némi sör és nagy láрма közepette egy népes – főleg nem vonósokból álló testület – a Zenekari Tanács elnökletével arra a határozatra jutott, hogy engem le kell váltani, és erről szavazást kell tartani. (Ilyen lehetett az atmoszféra a „Bountyn” is. (Ugyanis célszerű időnként igazgatót cserélni, egy új vezető bejáratási ideje elég ahhoz, hogy szilárd szokás-

jogok alakulnak ki, s az új fiú megtanulja, ki vel nem érdemes kukoricázni, kit kell máshová elengedni, akkor is, ha közben fontos koncerntünk, vagy turnénk van stb. Fontos az is, hogy ne lásson át bizonyos szitákon, ezért lehetőleg kintről jött, s ne zenekari muzsikus legyen. Persze ha sikerül olyan utódot találni, aki Vásárynak, a fenntartónak és a zenekari tagságnak is egyaránt megfelel, s ezt az állapotot tartósan fenntartani képes, én leszek a legboldogabb, végül is, ki nem szeretne tejjel-mézsel folyó Kánaánban élni?

Vásáry Tamás lesújtva hívta a Rádiót telefonon, én meg úgy döntöttem, hogy hazatértünk után beadom lemondásomat, e törvénytelen és rám nézve méltatlan eljárás miatt, hiszen minden civilizált helyen tartózkodnak ad hoc, csak az egyik félnek kedvező időpontban tartott puccsszerű és jogosulatlan népszavazástól, pláne, ha csak egyoldalú kampány folyhat. E lemondást a fenntartó nem fogadta el, és nem akarván romba dönteni Vásáry zenekarát azzal, hogy azonnal felállók, így azt a megoldást választottam, hogy elhárítottam a rádió újabb három évre szóló ügyvezető igazgatói állásajánlatát azzal, hogy egy pályázati eljárás lefolytatásáig ideiglenesen a funkciót ellátom. Ez kizárólag az én döntésem volt, a Zenekari Tanács nem volt képes a Rádiót és Vásáryt meggyőzni alkalmatlanságomról, a pályázat-hoz is én ragaszkodom, s nem a Zenekari Tanács intézte el azt, amúgy ilyesmire se joga se módja nem lévén.

A legfőbb érvek egyike az volt, hogy túl lojális vagyok a főzeneigazgatóhoz és a Rádióhoz) ezért tartanak, nem?/. Vásáry Tamást mindenestre arra kértem, hogy ne függessze fel munkáját, s semmit se tegyen "megmentésemért".

S most az általános: a „Zenekar” lap cikkeivel kapcsolatos megjegyzéseim:

1) Interjúk kefelevonatát célszerű és hasznos az alannal egyeztetni, így elkerülhető, hogy olyan eljárások (ritkán szedés stb.) befolyásolják az olvasót, mint az esetben 1996. szeptemberében történt, igaz, ezt csak olvasói észrevételekből hallottam, nekem a nyilatkozónak és a MSZSZS alapító tagjának példányt nem küldtek, csupán az ominózus turnén résztvevő Zenekar körében forgott egy-két lapszám.

2) A turnézó zenekarról szóló recenzió managementet ócsárló cikke, (1997. tavaszán) nem nevez meg felelősöket, így csak remélem, hogy az embertelen szervezőkről szóló kitételek nem jutottak el német ügynökhöz, ha megsértődne, nehéz lenne másik olyat találni, aki

a) a turné 98%-ban ötcillagos szállóban lakatja (jól) a Zenekart, (igaz, egyszer, a két szálló közül egyben nem volt lift, s ő ebben tényleg „hibás” volt.

b) Németország legjelentősebb termeibe viszi a Zenekart.

c) mindezt olyan anyagi feltételek mellett, me-

lyek kibírták a napidíjra akkor, frissen kivetett 48% jövedelemadót.

d) azóta is több jelentős meghívást szerez számunkra

e) Az 1997. Júniusi számában 1 zenekarról (MRT) az egyik érdekképviselet, (ZT) 1 zenekarról (BFZ) abból kivált muzsikusok, a többi hatról igazgatója ill. karmestere nyilatkozik.

A szerkesztés – szándékosan, vagy gondatlanságból, alapvető információs normákat segegett meg ezáltal.

Ezt sajtóetikailag kifogásolhatónak, a Rádiózenekar és fenntartója részéről sérelmesnek látom, így fordulhat elő, hogy az utóbbiról kedvezőtlenebb kép áll elő a valóságosnál, a címlapon szereplő „patthelyzet” pedig egyenesen – amúgy nem létező drámát sejtet.

Végighaladok először Andrassy Pál (A.P.) majd Kollár Béla (K.B.) nyilatkozatán, miközben csak találgathatok, hogy az újságíró Tóth Anna (T.A.) milyen információk alapján állította össze kérdéseit – ezek mind a Rádió vezetése, mind a magam számára meglehetősen prekonceptiózusnak és maliciózusnak tűnnek.

1) A Magyar Rádióknak van már Szervezeti és Működési Szabályzata, az együttesekkel ez csak röviden foglalkozik, a részletezés egy Művészeti Igazgatói utasítás dolga lesz, ez készül – a ZT szerepe, amely főleg tanácsadásból, javaslattevésekből állhat, itt fog körvonalazódni.

Kérdés: mikor döntött úgy a munkáltató hogy nem óhajtja figyelembe venni a ZT javaslatait? Eddig ez- személyemen keresztül – minden lényeges kérdésben (fizetésemelés, megbízások hosszabbítása, új tagok felvétele stb.) megtörtént. Ezt A.P. később maga is elismeri.

A szponzorok által adandó pénzekről a Rádió Rt. Gazdasági igazgatóságának rendelete dönt, mivel itt és a turnék elszámolásában az Rt. Bevételeiről van szó, teljesen világos, hogy ezek az adatok nem publikusak, nyilvánosságra kerülésük ellenkezik az Rt. (és a Zenekar) érdekeivel. A ZT-t semmi nem kötelezi titoktartásra, mivel nem a munkáltató meghívásából működik, s annak így felelősséggel sem tartozik.

2) A szolgálaton kívüli haknik ügye teljes egészében a ZT-re tarozik, ebbe viszont a Rádió RT-nek nincs betekintése, itt tehát a helyzet éppen fordított, az újságíró T.A. kérdése, így érthetetlen.

3) Ki gyanakszik kire? (T.A. kérdez, A.P. válaszol)

A gyanú szóról a „Kriminális” vagy az orwelli világ jut az ember eszébe, ez a „gyanúsítottal” szemben sértő, konkretizálás híján pedig csak beszenyező hatása van. Nem tudok semmi általam elkövetett inkorrektségről, s ha bárki ilyennel, vagy mással gyanúsít, adjon módot a tisztázásra, különben az a „gyanúm” támad, hogy rosszabb fajta demagógiával álllok szemben.